

Európske konanie s nízkou hodnotou sporu a spotrebiteľské spory

Doc. JUDr. PhDr. Miroslav Slašťan, PhD.¹

*Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Slovenská republika
Slovenská asociácia európskeho práva*

1. Úvod

Niekoľko rokov slovenský zákonodarca hľadá vhodný procesný rámec pre efektívnu vymáhateľnosť práva, osobitne v rámci peňažných sporov, pričom náklady na uplatnenie a konečné (ne)úspešné vymożenie pohľadávky sú neracionálne a vysoké v porovnaní s pôvodnou istinou. V roku 2008 sa do Občianskeho súdneho poriadku dostal inštitút drobných sporov (najskôr predmet sporu do 500 a neskôr do 1000 EUR), ktorý v zásade len zvýraznil vždy existujúcu možnosť rozhodnúť bez pojednávania a možnosť nepriзнаť neprimerané trovy konania.

Možný model a inšpirácia prišla v tom istom čase z legislatívy EÚ, ktorá mala v pracovných skupinách justičnej spolupráce v civilných veciach konštruktívne obdobie.

Z tohto pozitívneho vetra vzišlo nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (ďalej len „Nariadenie“ alebo „nariadenia o európskom konaní s nízkou hodnotou sporu“).² Presne od 1. januára 2009 sa uplatňuje ako alternatívny procesný rámec súdneho vymáhania cezhraničných pohľadávok s hodnotou istiny nepresahujúcou 2 000 EUR.

¹ Tento príspevok je podporovaný Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-14-0852.

² Uverejnené v Úradnom vestníku EÚ dňa 31.7. 2007, čiastka L 199. Zmenené a doplnené bolo k 1.12. 2014 v súvislosti s pristúpením Chorvátskej republiky k EÚ, nariadením Rady (EÚ) č. 517/2013 z 13. mája 2013, Ú. v. EÚ L 158, 10.6.2013, s. 1 – 71 a aktuálne nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2421 zo 16. decembra 2015, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 861/2007, ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu, a nariadenie (ES) č. 1896/2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze, Ú. v. EÚ L 341, 24.12.2015, s. 1 – 13, s uplatniteľnosťou od 14.7.2017.

Základným cieľom nariadenia je zlepšiť prístup k spravodlivosti:³

- i) zjednodušením cezhraničných konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu,
- ii) urýchlením cezhraničných konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu,
- iii) znížením nákladov na takéto spory⁴ a
- iv) zaručením rovnakých podmienok pre veriteľov a dlžníkov.⁵

Mám za to, že práve pri postupe podľa nariadenia a výklade jeho viacerých rámcových, odkazujúcich a menej konkrétnych ustanovení, sú najmä vnútroštátne súdy členských štátov povinné prihliadať na vyššie uvedené ciele počas celého konania.

Ad i)

Zjednodušenie cezhraničných konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu, sa premieta najmä do odlišného stanovenia podmienok uznávania a výkonu rozsudkov⁶ voči všeobecným pravidlám stanoveným v nariadení č. 44/2001,⁷ najmä zrušenie exequatur. V záujme uľahčenia uznávania a vykonávania rozsudku vydaného súdom podľa nariadenia, by sa mal rozsudok vydaný v jednom členskom štáte v európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu uznať a byť vykonateľný v inom členskom štáte bez potreby doložky vykonateľnosti a bez akejkoľvek možnosti namietiť proti jeho uznaniu.⁸

Z hľadiska procesných náležitostí konania sa navyše záujem zjednodušenia európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu premieta do používania formulárov a zavedenia tzv. „formulárového konania“, tzn. komunikácia navrhovateľa a odporcu

³ Pozri ods. 7 preambuly nariadenia.

⁴ Pozri ods. 8 preambuly nariadenia.

⁵ Pozri ods. 7 preambuly nariadenia.

⁶ Pozri ods. 8 preambuly nariadenia.

⁷ Pozri čl. 38 a nasl. nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 16.1.2001, s. 1).

⁸ Pozri ods. 30 preambuly nariadenia.

so súdom prostredníctvom tlačív⁹, ktorých vyplňanie je rýchle, intuitívne a jednoduché.

O tretice, k zjednodušeniu konania má prispieť fakultatívnosť povinnosti pripájania dôkazov¹⁰ a zásadne písomná forma konania, tzn. zavedenie diskrečnej právomoci pri možnosti súdu odmietnuť žiadosť o ústne konanie (pojednávanie).¹¹

Ad ii)

Cieľ urýchliť cezhraničné konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu je napĺňaný prostredníctvom stanovenia pomerne krátkych lehôt, napríklad („najdrastickejšia“) 14-dňová lehota na doručenie došlého návrhu na súd odporcovi na vyjadrenie,¹² alebo 30 dňová lehota pre odporcu na zaslanie vyjadrenia po doručenej žalobe.¹³

Vnútroštátny súd musí konať čo najskôr i v prípadoch, keď toto nariadenie nestanovuje žiadnu lehotu pre konkrétne štádium konania.¹⁴

Ďalej nevýznamná a členskými štátmi nepochopiteľne prehliadaná (aj Slovenskou republikou) je možnosť

- urýchliť konanie podľa nariadenia vylúčením opravných prostriedkov proti prvostupňovému rozhodnutiu súdu (napr. Severné Írsko, obmedzene Portugalsko, Rakúsko),¹⁵ a
- vyhradením miestnej príslušnosti súdov tak, aby tieto disponovali potrebným technickým zázemím, ideálne, vzhľadom na zásadu písomnosti konania, zúžením príslušnosti v rámci štátu na jediný súd (príkladom je Fínsko).¹⁶

Nakoniec v záujme zrýchlenia vymáhania pohľadávok s nízkou hodnotou sporu by mal byť rozsudok vykonateľný bez ohľadu na

⁹ Pozri napr. čl. 4 ods. 1, a 4, čl. 5 ods. 2 nariadenia a jeho prílohy.

¹⁰ Pozri ods. 12 preambuly nariadenia.

¹¹ Pozri ods. 14 preambuly nariadenia.

¹² Pozri čl. 5 ods. 2, druhý pododsek nariadenia.

¹³ Pozri čl. 5 ods. 3 nariadenia.

¹⁴ Pozri ods. 23 preambuly nariadenia.

¹⁵ Pozri čl. 17 nariadenia.

¹⁶ Pozri čl. 19 nariadenia.

akýkoľvek možný opravný prostriedok a bez povinnosti zloženia záruky, ak toto nariadenie neustanovuje inak.¹⁷

Ad iii)

Zníženie nákladov súdneho vymáhania pohľadávok v rámci európskeho konania s nízkou hodnotou sporu možno považovať za azda najdôležitejší cieľ nariadenia (v kontexte vnútorného trhu a úlohy čl. 81 ZFEÚ) a jeho základnú interpretačnú zásadu jeho vnútroštátnej aplikácie, najmä pri použití vnútroštátnych procesných predpisov a praxe súdnych orgánov.

Nariadenie výslovne uvádza, že pri stanovovaní nákladov na riešenie sporu v rámci európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu by sa mali zohľadňovať zásady jednoduchosti, rýchlosti a proporcionality. Je vhodné, aby sa údaje o uhrádzaných nákladoch zverejňovali a postupy stanovovania týchto nákladov boli transparentné.¹⁸

Pokiaľ sa súd rozhodne nariadiť ústne dokazovanie, členské štáty majú podporovať využívanie moderných komunikačných technológií, ak sa vo vnútroštátnom práve členského štátu, v ktorom zasadá súd alebo tribunál, neustanovuje inak. Súd alebo tribunál by mal využívať najjednoduchšie a najmenej nákladné spôsoby vykonávania dôkazov.¹⁹

K znižovaniu nákladov prispieva zákaz povinného zastupovania advokátom alebo inou osobou s právnickým vzdelaním vo všetkých štádiách konania podľa nariadenia²⁰ a spôsob doručovania súdnych písomností a písomností odporcu a navrhovateľa.²¹

Nakoniec vzhľadom na ciele jednoduchosti a nákladovej efektívnosti by mal súd nariadiť, aby bola strana, ktorá nemala vo veci úspech, povinná zaplatiť len trovy konania, vrátane napríklad aj všetkých nákladov vyplývajúcich zo skutočnosti, že sa druhá strana nechala zastupovať advokátom alebo inou osobou s práv-

¹⁷ Pozri ods. 25 preambuly nariadenia.

¹⁸ Pozri odsek 7 preambuly nariadenia.

¹⁹ Pozri odsek 20 preambuly nariadenia.

²⁰ Pozri ods. 15 preambuly nariadenia.

²¹ Pozri ods. 18 preambuly nariadenia.

nickým vzdelaním, alebo všetkých nákladov vyplývajúcich z doručenia alebo prekladu dokumentov, ktoré sú úmerné hodnote pohľadávky alebo ktoré sú nevyhnutné.²² Rovnako sa od strany konania, ktorá požaduje výkon rozsudku v inom členskom štáte, nemôže žiadať, aby mala v členskom štáte výkonu oprávneného zástupcu alebo inú poštovú adresu, ako je poštová adresa súdnych exekútorov príslušných na výkon rozsudku vydaného v súlade s vnútroštátnym právom príslušného členského štátu.²³

Ad iv)

V kontexte spotrebiteľských sporov má osobitnú príchut' maxima rovnosti účastníkov konania. Zaručenie rovnakých podmienok pre veriteľov a dlžníkov je okrem iného premietnutím ustanovení primárneho práva EÚ, najmä podpora základných práv a zohľadnenie najmä zásad uznaných v Charte základných práv Európskej únie. Vnútroštátny súd je pri postupe podľa nariadenia výslovne a jasne povinný rešpektovať právo na spravodlivý proces a zásadu kontradiktórneho procesu najmä pri rozhodovaní o potrebe ústneho pojednávania, o dôkazných prostriedkoch a rozsahu, v akom sa vykonajú dôkazy (podľa poznatkov autora slovenské súdy nariaďujú pojednávanie aj pri absolútnej nečinnosti odporcu).²⁴

V prípade uprednostnenia cieľa urýchliť cezhraničné konanie s nízkou hodnotou sporu vylúčením opravných prostriedkov, nariadenie určuje pre zabezpečenie minimálneho štandardu práv odporcu existenciu minimálnych požiadaviek na preskúmanie rozsudku v prípadoch, keď odporca nebol schopný pohľadávku poprieť.²⁵

Naviac kedykoľvek súd určuje lehotu, dotknutá strana by mala byť informovaná o následkoch zmeškania tejto lehoty.²⁶

²² Pozri ods. 29 preambuly nariadenia.

²³ Pozri ods. 32 preambuly nariadenia.

²⁴ Pozri ods. 9 preambuly nariadenia.

²⁵ Pozri ods. 31 preambuly nariadenia.

²⁶ Pozri ods. 28 preambuly nariadenia.

2. Cezhraničný spor a spotrebiteľ v európskom konaní s nízkou hodnotou sporu

Európske konania s nízkou hodnotou sporu má z pohľadu jeho vnútroštátneho použitia zásadnú prekážku, ktorou je potreba cezhraničného sporu.

Totíž všeobecne z právneho základu justičnej spolupráce v civilných veciach (čl. 81 ods. 1 a 2 ZFEÚ), možno prijať únieové „opatrenia“ týkajúce sa odstraňovania prekážok riadneho priebehu občianskoprávneho konania, resp. zlučiteľnosti pravidiel občianskeho súdneho konania v členských štátoch²⁷, len v

- a) občianskych veciach,
- b) ktoré majú navyše cezhraničné dôsledky,
- c) ak je to nevyhnutné pre riadne fungovanie vnútorného trhu.

Ad c) Kým podmienka „riadneho fungovania vnútorného trhu“ sa vzťahuje k princípu subsidiarity a proporcionality a jej splnenie, či skôr relevantné odôvodnenie je v oblasti spoločných právomocí „zelenou“ pre využitie legislatívnej právomoci Európske únie vôbec, podmienky pod písm. a) a b) predstavujú v podmienkach únieového práva skôr legislatívno-technickú otázku a najmä rozhranujú vecnú pôsobnosť právneho aktu.

Ad a) Aké právne vzťahy a spory spadajú do občianskych vecí je vecou práva EÚ, ide o únieový pojem a je nutné ho vykladať všetkými dostupnými interpretačnými metódami práva EÚ, resp. v medziach jeho určenia prameňmi práva EÚ (najmä primárnym a sekundárnym právom²⁸ a judikatúrou Súdneho dvora EÚ).

V rámci nariadenia o európskom konaní s nízkou hodnotou sporu je pojem „občianska vec“ určená skôr negatívnym výpočtom (čl. 2 ods. 1 a najmä ods. 2). Niet dôvodu sa domnievať, že toto ustanovenie vylučuje z vecnej pôsobnosti nariadenia spotrebiteľské spory, resp. že Nariadenie vylučuje realizovať európske konanie s nízkou hodnotou sporu voči spotrebiteľovi alebo na jeho návrh. Navyše preambula nariadenia odkazuje aj na iniciatívny materiál Európskej rady, ktorá v roku 1999 vyzvala Radu a Komisiu, aby

²⁷ Pozri čl. 81, ods. 2, písm. f) Zmluvy o fungovaní EÚ.

²⁸ Opačne pozri rozsudok Súdneho dvora z 23.4. 2009, C-533/07, Falco Privatstiftung, ods. 34.

prijali spoločné procesnoprávne normy pre zjednodušené a zrýchlené cezhraničné konanie v spotrebiteľských a obchodných veciach s nízkou hodnotou sporu (ide vôbec o jediné ustanovenie, kde sa pojem spotrebiteľ vyskytuje).

Ak navyiac zoberieme do úvahy predkladáciu správu k návrhu nariadenia²⁹, môžeme usúdiť, že „zjednodušené a zrýchlené“ riešenie práve spotrebiteľských sporov medzi sporovými stranami rozličných členských štátov EÚ bol jeden z primárnych cieľov Nariadenia.

Ad b) Z hľadiska definovania medzinárodného prvku možno procesné nariadenia v oblasti justičnej spolupráce rozdeliť do troch skupín³⁰:

- i) prvú skupinu tvoria nariadenia, ktoré medzinárodný prvok explicitne vymedzujú (definujú)
- ii) pri druhej skupine nariadení je medzinárodný prvok daný povahou v nich obsiahnutej právnej úpravy, resp. postupom súdov a procesných strán a
- iii) tretiu skupinu tvoria nariadenia, ktoré o svojej použiteľnosti len na spory obsahujúce medzinárodný prvok mlčia.

Nariadenie o európskom konaní s nízkou hodnotou sporu patrí do prvej skupiny, tzn. jeho použiteľnosť len v sporoch s medzinárodným prvkom je stanovená explicitne (viď čl. 1 ods. 1 Nariadenia: *„Toto nariadenie sa uplatňuje v občianskych a obchodných veciach pri cezhraničných sporoch...“*), vrátane určenia skutočnosti, ktorá medzinárodný prvok zakladá (čl. 3 ods. 1 nariadenia: *„Na účely tohto nariadenia je cezhraničným sporom taký spor, v ktorom má aspoň jedna zo strán bydlisko alebo obvyklý pobyt v členskom štáte inom ako v členskom štáte súdu alebo tribunálu konajúceho vo veci.“*).

²⁹ Pozri KOM(2005) 87 v konečnom znení, Brusel, 15.3.2005, 2005/0020 (COD). Predkladacia správa ďalej odkazuje na Predbežný program ochrany spotrebiteľa a informačnej politiky z roku 1975 a na Zelenú knihu o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti a riešení spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu z roku 1993 a oznámenie Komisie z roku 1996 týkajúce sa akčného plánu o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti a riešení spotrebiteľských sporov na vnútornom trhu.

³⁰ Podľa BUREŠ, R. – DRÁPAL, L. a kol.: *Občanský soudní řád II. Komentář*. Praha: C.H. Beck 2009, s. 2856.

Cezhraničným prvkom tak môže byť jedine bydlisko odporcu alebo navrhovateľa v inom členskom štáte než v ktorom sa nachádza konajúci súd.

Ako príklad je možné uviesť možnosti bydliska navrhovateľa a odporcu v rámci členských aj nečlenských štátov EÚ z perspektívy konajúceho súdu z členského štátu (napr. súdu Slovenskej republiky).

Súd členského štátu EÚ	Bydlisko navrhovateľa	Bydlisko odporcu	Cezhraničný spor podľa Nariadenia
SR	SR	SR	nie
SR	SR	ČR	áno
SR	ČR	SR	áno
SR	USA	SR	nie
SR	SR	USA	nie
SR	ČR	ČR	áno
SR	ČR	SRN	áno
SR	SRN	ČR	áno
SR	USA	ČR	áno
SR	ČR	USA	áno
SR	USA	USA	nie

Nakoniec je možné konštatovať, že na rozdiel od druhého procesného predpisu upravujúceho cezhraničný spôsob súdneho vymáhania pohľadávok, ktorým je Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze³¹, nie je v európskom konaní s nízkou hodnotou sporu obmedzenie vzťahujúce sa na príslušnosť súdu v konaniach, kde odporcom je spotrebiteľ.

Totíž podľa čl. 6 ods. 2 nariadenia č. 1896/2006 ak sa pohľadávka týka zmluvy uzavretej osobou - spotrebiteľom na účel, ktorý sa môže považovať za patriaci do oblasti mimo jej predmetu činnosti alebo výkonu povolania, majú právomoc len súdy v členskom

³¹ Úradný vestník EÚ, 30.12. 2006, čiastka L 399.

štáte, v ktorom má odporca bydlisko v zmysle článkov 62 nariadenia č. 1215/2012. Vyššie uvedená schéma v prípade európskeho platobného rozkazu musí byť doplnená (zúžená) o možnosť žalovať odporcu – spotrebiteľa v inom členskom štáte než má tento bydlisko. Nariadenie o európskom konaní s nízkou hodnotou sporu takúto výnimku nepozná, tzn. osobitne nechráni spotrebiteľa pri otázke príslušnosti súdu. Možno aj z uvedeného konštatovať, že práva dlžníka (spotrebiteľa), sú dané procesným postupom stanoveným nariadením o európskom konaní s nízkou hodnotou sporu v užšom rozsahu. Dôvod je zrejmý, kým európsky platobný rozkaz vychádza zo zásady nepopretej pohľadávky³², pri európskom konaní s nízkou hodnotou sporu je popretie pohľadávky možné bez ohľadu na výsledok sporu a je aj na odporcovi – spotrebiteľovi, či sa v konaní bude aktívne brániť.

3. Právomoc a príslušnosť súdu v európskom konaní s nízkou hodnotou sporu

Keďže podmienka cezhraničného sporu (konania s cudzím prvok) je podstatnou podmienkou konania podľa Nariadenia, je zrejmé pri jej kladnom vyhodnotení, že právomoc, posúdia súdy členských štátov vždy podľa nariadenia č. 1215/2012.

Na rozdiel od nariadenia č. 1896/2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze, nie je v Nariadení výslovné ustanovenie podľa akého právneho predpisu konajúci súd bude posudzovať svoju právomoc. Uvedené je možné netradične vyvodiť najmä na základe formulára návrhu (prílohy I, tlačivo A)³³.

V rámci stanovenej definície cezhraničného sporu má prvoradý význam určenie bydliska oboch účastníkov konania súdom. Podľa ustanovenia čl. 3 ods. 2 Nariadenia sa bydlisko navrhovateľa a odporcu určuje v súlade s článkami 62 a 63 nariadenia č.

³² Pozri ods. 29 rozsudku Súdneho dvora z 13.6. 2013, C-144/12, Goldbet Sportwetten.

³³ Pozri bod 4 prílohy I (tlačivo A): „Súd/tribunál musí byť príslušný v súlade s pravidlami nariadenia rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach“, tzn. po jeho nahradení už v súlade s pravidlami nariadenia 1215/2012.

1215/2012³⁴, tzn. v zásade podľa zásad vnútroštátneho práva *lex fori*.

Otázka určenia bydliska súdom má teda kľúčový význam pri možnosti použitia Nariadenia vôbec, keďže konajúci súd túto otázku musí najskôr (súčasne) vyhodnotiť pre určenie jednej z neodstrániteľných podmienok konania – **posúdenia sporu ako cezhraničného** (otázka bydliska odporcu a aj navrhovateľa).

Práve v prípade, ak má navrhovateľ bydlisko mimo územia členských štátov EÚ, alebo v tom istom členskom štáte, v akom sa nachádza konajúci súd, je určenie bydliska odporcu na území (ktoréhokolvek) iného členského štátu podstatné pre založenie podmienky cezhraničného sporu podľa čl. 3 ods. 1 Nariadenia.

Najmä v spotrebiteľských sporoch prax potvrdzuje existenciu väčšieho množstva prípadov neznámeho bydliska odporcu, tzn. ktorému konajúci súd nemôže doručiť³⁵ kópiu tlačiva návrhu na uplatnenie pohľadávky (tlačivo A) spolu s tlačivom na odpoveď odporcu (tlačivo C). Podľa ustanovenia čl. 59 nariadenia Brusel I pri posúdení, či má odporcu bydlisko na území členského štátu, kde bol návrh podaný, použije svoje procesné právo.

Domnievam sa, že pokiaľ je bydlisko odporcu neznáme a práve táto skutočnosť je rozhodujúca a jediná možná pre posúdenie sporu ako cezhraničného, keďže navrhovateľ má bydlisko v tom istom členskom štáte, kde sa nachádza konajúci súd, alebo v nečlenskom štáte, **nemožno následne Nariadenie použiť**. Tento nedostatok bol pritom jedným z hlavných bodov iniciovanej novelizácie, prijatej Komisiou dňa 19.11. 2013 a predloženej Rade a Európskemu parlamentu.³⁶ Jednoducho súd nemôže v tomto

³⁴ Pozri čl. 80 nariadenia č. 1215/2012.

³⁵ Pozri čl. 13 nariadenia.

³⁶ Nakoniec sa novelizácia nariadenia v tomto ohľade neuskutočnila a definícia cezhraničného sporu zostala aj po jej konečnom schválení nedotknutá. Pozri návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu, a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze, COM/2013/0794 final - 2013/0403 (COD). Podľa bodu 6 preambuly sa európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu malo zrušením čl. 3 a doplnením čl. 2 uplatniť pri všetkých pohľadávkach s cezhraničným prvkom. Mali sem patriť aj prípady, keď majú obidve strany bydlisko v tom istom členskom štáte a iba miesto plnenia

prípade bydlisko odporcu inak prezumovať, či ustanoviť opatrovníka.³⁷

Odlišná a častejšia je situácia, ak cezhraničný spor je založený na odlišnom bydlisku navrhovateľa a konajúceho súdu, tzn. odporca má bydlisko v inom členskom štáte, než je členský štát konajúceho súdu. V tomto prípade je bydlisko odporcu podstatné „iba“ pri založení právomoci (medzinárodnej príslušnosti) súdu, cezhraničný charakter konania má už súd vyriešený a daný.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach – nariadenie Brusel Ibis (podobne ako jeho predchodca nariadenie č. 44/2001 z 22.12.2000)³⁸ vychádza zo zásady zmluvnej voľnosti a dáva prednosť dohode zmluvných strán o právomoci ktoréhokoľvek súd členského štátu. Navyše dohoda o právomoci uzatvorená medzi zmluvnými stranami sa považuje za výlučnú (čl. 25 ods. 1 nariadenia Brusel Ibis). V ustanovení čl. 19 nariadenia Brusel Ibis je špecifická úprava voľby právomoci súdu medzi stranami v spotrebiteľských zmluvách. Súd tak musí najskôr preskúmať nielen výlučnú právomoc podľa čl. 24 nariadenia Brusel I, ale aj podľa čl. 19 (pozri čl. 27 nariadenia Brusel Ibis).

Ak si zmluvné strany v rámci spotrebiteľského sporu nedohodli príslušný súd v súlade s čl. 19, súd má ďalšie možnosti založenia svojej právomoci podľa všeobecných ustanovení (čl. 4), alebo podľa ustanovení o osobitnej právomoci (najmä čl. 7 a 8), obligatórnej právomoci (čl. 10 až 23) alebo podľa článku 26 (zúčastnením sa na konaní). Článok 26 nariadenia Brusel Ibis je pritom uplatniteľný aj na veci spotrebiteľských zmlúv v zmysle kapitoly II oddielu 4

ich zmluvy, miesto, na ktorom došlo ku škodovej udalosti alebo miesto vykonávania rozsudku sa nachádza v inom členskom štáte. K tejto zmene sa Ministerstvo spravodlivosti SR stavalo kriticky: „Z tohto pohľadu je rozšírenie definície cezhraničného prvku koncipované široko. Najmä rozšírenie uplatnenia nariadenia č. 861/2007 na situácie uvedené v písmene d) článku 2 ods. 2 predmetného nariadenia, t.j. na situáciu, kedy je miestom vykonania rozsudku iný členský štát, by v praxi v podstate viedol k potenciálnemu uplatneniu návrhu na všetky vnútroštátne konania bez toho, aby bolo možné vopred túto skutočnosť predvídať.“.

³⁷ Podrobnú argumentáciu by som založil analogicky aj v zmysle rozhodnutia Súdneho dvora z 11.9. 2014, C-112/13 A/B a i.

³⁸ Ú. v. EÚ L 351, 20.12.2012, s. 1 a nasl.

tohto nariadenia.³⁹ Potvrďuje to aj nový druhý odsek čl. 26 nariadenia Brusel Ibis, ktorý ustanovuje v týchto prípadoch osobitnú poučovaciu povinnosť k spotrebiteľovi.⁴⁰

Existuje následne možnosť viesť európske konanie s nízkou hodnotou sporu voči spotrebiteľovi ako odporcovi (pripomínam, že cezhraničný spor má už súd daný vo vzťahu k navrhovateľovi), ak jeho bydlisko nie je súdu známe?

Odpoveď dáva Súdny dvor vo svojom rozsudku vo veci C-327/10 Hypoteční banka a.s. proti Udovi Lindnerovi. Ak má vnútroštátny súd rozhodnúť o žalobe proti spotrebiteľovi, musí najprv overiť, či má žalovaný bydlisko na území členského štátu tohto súdu v súlade s čl. 18 ods. 2 nariadenia Brusel Ibis, pričom v súlade s článkom 62 ods. 1 uplatní právny poriadok svojho štátu. Ak konajúci súd dospeje k záveru, že žalovaný spotrebiteľ nemá bydlisko na území členského štátu tohto súdu, potom musí overiť, či má žalovaný bydlisko v inom členskom štáte. Na tento účel uplatní v súlade s čl. 62 ods. 2 nariadenia Brusel Ibis právo tohto iného členského štátu. Následne ak vnútroštátny súd naďalej nie je schopný určiť miesto bydliska spotrebiteľa a jednak nedisponuje dôkaznými indíciami, ktoré by mu umožnili dospieť k záveru, že spotrebiteľ má skutočne bydlisko mimo územia Únie, je možné čl. 18 ods. 2 nariadenia Brusel Ibis vykladať v tom zmysle, že v prípade, ak je spotrebiteľ, ktorý je zmluvnou stranou (dlhodobého hypotekárneho úveru) s povinnosťou informovať zmluvného partnera o akejkolvek zmene adresy, opustí svoje bydlisko predtým, než sa voči nemu podá žaloba pre porušenie zmluvných povinností, majú súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza posledné známe bydlisko spotrebiteľa, na základe článku 18 ods. 2 tohto nariadenia právomoc rozhodnúť o tejto žalobe, pokiaľ nie sú podľa

³⁹ Pozri bod 74 návrhov generálnej advokátky Trstenjak z 8.9.2011 prednesené vo veci C-327/10 Hypoteční banka a.s. proti Udovi Lindnerovi a rozsudok Súdneho dvora z 20. mája 2010, C-111/09 Česká podnikatelská pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, proti Michalovi Bilasovi.

⁴⁰ Podľa ust. čl. 26 ods. 2 nariadenia Brusel Ibis: „Vo veciach uvedených v oddieloch 3, 4 alebo 5, v ktorých je žalovaným poistník, poistený, oprávnený z poistenia, poškodený, spotrebiteľ alebo zamestnanec, súd pred založením si právomoci podľa odseku 1 zabezpečí, aby bol žalovaný poučený o svojom práve namietat absenciu právomoci súdu a o dôsledkoch jeho účasti alebo neúčasti na konaní“.

článku 62 toho istého nariadenia schopné určiť aktuálne bydlisko žalovaného ani nemajú dôkazné indície umožňujúce dospieť k záveru, že žalovaný má skutočné bydlisko mimo územia Únie. To znamená, že nariadenie Brusel Ibis nebráni uplatneniu ustanovenia vnútroštátneho procesného práva členského štátu, ktoré v snahe zabrániť situácii odoprenia spravodlivosti umožňuje viesť konanie za neprítomnosti proti osobe, ktorej bydlisko nie je známe, pokiaľ sa súd, ktorý sa sporom zaoberá, ubezpečí predtým, než o ňom rozhodne, že sa uskutočnili všetky pátrania, ktoré ukladajú zásady riadnej starostlivosti a dobrej viery, aby sa zistil pobyt žalovaného.⁴¹

Pokiaľ ide o určovanie miestnej príslušnosti, uviedli sme, že napriek ustanoveniu čl. 19, poskytuje Nariadenie členským štátom výslovnú voľbu, aby inštitút miestnej (vecnej) príslušnosti súdu upravili inak než vo svojich predpisoch *lex generalis*. Táto voľba má svoje ratio v špeciálnych procesných postupoch podľa nariadenia a je založená na schopnosti konkrétneho súdu realizovať tieto osobitné postupy.

V prípade nariadenia, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu ide najmä o:

- používanie informačných technológií (čl. 8 nariadenia – používanie videokonferencií namiesto ústneho pojednávania a pod.),
- používanie viac než jedného úradného jazyka ako jazyka konania (napr. ČR umožňuje podávanie návrhov aj v jazyku slovenskom a anglickom, Francúzsko tiež umožňuje realizovať na jeho území konanie v jazyku anglickom, a tiež v nemčine, taliančine a španielčine, Slovenská republika akceptuje jedine slovenský jazyk),
- schopnosť dodržiavať prísne procesné lehoty stanovené nariadením a pod.

Z vyššie uvedených dôvodov Nariadenie obsahuje ustanovenie čl. 25 ods. 1 písm.a), podľa ktorého členské štáty oznámia Komisii, ktoré súdy sú príslušné (miestne a vecne) na vydanie rozsudku v

⁴¹ Bod 39 až 42 a výrok rozsudku Súdneho dvora zo 17. 11. 2011, C-327/10 Hypoteční banka a.s. proti Udovi Lindnerovi.

európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu. Tieto vyhlásenia sa zverejňujú v Úradnom vestníku EÚ (čl. 25 ods. 2 nariadenia).

Slovenská republika ku dňu účinnosti nariadenia zaslala Komisii nasledovné vyhlásenie podľa čl. 25 nariadenia: „*Príslušnými súdmi na vydanie rozsudkov v európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu budú v Slovenskej republike okresné sudy*“, tzn. všetky okresné sudy SR.

SR teda má elegantnú možnosť riešiť preťaženosť takmer všetkých okresných súdov a vyhlásením následne obmedziť (technicky dokonca jednoducho), aby príslušným (miestne a vecne) na všetky spory – návrhy podané v rámci súdov SR, bol iba jeden súd, prípadne niekoľko súdov.

Napríklad správa Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o uplatňovaní nariadenia č. 861/2007, ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu vydaná na základe čl. 28 nariadenia (preskúmanie jeho aplikovateľnosti členskými štátmi zo strany Komisie) uvádza: „*Niektoré členské štáty zriadili jeden alebo niekoľko špecializovaných súdov, ktoré sa majú zaoberať európskym konaním vo veciach s nízkou hodnotou sporu (napr. Fínsko⁴², Malta a spolková krajina Hesensko v Nemecku). Takáto špecializácia predstavuje určité výhody, pretože umožňuje napríklad koncentráciu špecializovaných znalostí a jazykových vedomostí na príslušných súdoch a zabezpečuje dostupnosť prostriedkov diaľkovej komunikácie, čo umožňuje šetriť náklady. Možné nevýhody pre navrhovateľov, ktorí by návrh na cezhraničné konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu chceli podať na miestny súd, sa môžu vykompenzovať väčšou mierou využívania elektronického spracovania prípadov a prostriedkov diaľkovej komunikácie.*“ V citovanej správe Európskej komisie je tiež voči SR kritika: „*...sedem členských štátov, resp. jurisdikcií⁴³ ponúka obmedzené (menej než 10 % súdov) alebo žiadne možnosti používania informačných*

⁴² Napr. právomoc vyniesť rozsudok v európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu vo Fínsku má jedine okresný súd v Helsinkách (Helsingin käräjäoikeus), ktorý je vybavený špeciálnou technikou na videokonferencie.

⁴³ Belgicko, Bulharsko, Grécko, Maďarsko, Lotyšsko, Slovensko, Spojené kráľovstvo – Severné Írsko.

a komunikačných technológií na súde, pričom desať členských štátov, resp. jurisdikcií⁴⁴ ponúka možnosť komunikovať prostredníctvom informačných a komunikačných technológií na všetkých súdoch. Dokonca aj v tých členských štátoch, v ktorých sú príslušné zariadenia k dispozícii, nie je možné zaručiť, že tieto zariadenia sa skutočne použijú na ústnom pojednávaní v rámci európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu, pretože o ich použití rozhoduje sudca. Keď sa od strán v súčasnosti vyžaduje, aby boli fyzicky prítomné na súde v inom členskom štáte na účel ústneho pojednávania, musia znášať zbytočne vysoké náklady.“ Z uvedeného sa teda zdá, že vnútroštátne určenie (vyhlásenie) len jedného príp. niekoľkých súdov v rámci súdnej sústavy členského štátu na rozhodovanie o všetkých sporov v rámci nariadenia je možné a aj vítané. Obmedziť miestu a vecnú príslušnosť na jeden súd by bolo možné na základe vyhlásenia SR podľa čl. 25 nariadenia, pre právnu istotu/resp. voľbu viacerých súdov aj následnou zmenou zákona o sídlach a obvodoch súdov.⁴⁵

4. Možnosti ochrany spotrebiteľa ex officio a kontradiktórnosť v európskom konaní s nízkou hodnotou sporu

Z vyššie uvedeného posúdenia postavenia spotrebiteľa v rámci práva EÚ, najmä judikatúry Súdneho dvora, účelu tejto osobitnej právnej úpravy, je možné následne preskúmať, či sa zásada ex officio ochrany spotrebiteľa uplatní aj v procesnom rámci Nariadenia.

Podľa čl. 4 ods. 1 nariadenia „*navrhovateľ začne európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu vyplnením vzorového tlačiva A, ako je uvedené v prílohe I, a jeho podaním na príslušný súd alebo tribunál osobne, poštou alebo akýmkoľvek iným komunikačným prostriedkom, ako je fax alebo elektronická pošta, ktorý je pri-*

⁴⁴ Rakúsko, Cyprus, Estónsko, Fínsko, Luxembursko, Malta, Holandsko, Portugalsko, Švédsko a Spojené kráľovstvo – Škótsko.

⁴⁵ Podobne ako ust. § 14g zák. o sídlach a obvodoch súdov „*Súd s agendou ochranných opatrení v občianskych veciach*“: Na konanie vo veciach ochranného opatrenia v občianskych veciach nariadeného v inom členskom štáte Európskej únie je príslušný Okresný súd Bratislava III; jeho obvodom je celé územie Slovenskej republiky.

jateľný pre členský štát, v ktorom sa konanie začína. Tlačivo návrhu na uplatnenie pohľadávky obsahuje opis dôkazov, ktoré podporujú pohľadávku, a prípadne sa k nemu pripoja akékoľvek príslušné podporné dokumenty.“

Diskusia počas koncipovania návrhu Nariadenia sa viedla aj s ohľadom na povinnosť predložiť súdu spolu s návrhom (tlačivom A) dôkaz samotný, alebo len jeho „*opis*“. Z dôvodu hospodárnosti konania podľa Nariadenia a s cieľom vyhnúť sa zbytočným nákladom na preklad, napríklad zmluvy, objednávky, faktúry, protokolu o prevzatí a pod., Nariadenie v konečnej podobe ustálilo, že postačí v návrhu uviesť „*opis*“ dôkazu.⁴⁶

Podľa čl. 4 ods. 4 Nariadenia „*Ak sa súd alebo tribunál domnieva, že informácie, ktoré poskytol navrhovateľ, nie sú dostatočne jasné alebo primerané, alebo ak tlačivo návrhu na uplatnenie pohľadávky nie je správne vyplnené, a pokiaľ sa pohľadávka nezdá byť zjavne neopodstatnená alebo návrh neprípustný, dá navrhovateľovi možnosť tlačivo návrhu na uplatnenie pohľadávky doplniť alebo opraviť alebo predložiť týmto orgánom určené doplňujúce informácie alebo dokumenty, alebo vziať pohľadávku späť, a to v lehote určenej týmto orgánom. Na tento účel súd alebo tribunál použije vzorové tlačivo B, ako je uvedené v prílohe II.*“

Z citovaného ustanovenia vyplýva, že súd môže vyzvať navrhovateľa predovšetkým na opravu alebo doplnenie tlačiva, ale sekundárne aj na predloženie doplňujúcich dokumentov. Súd je povinný navrhovateľovi stanoviť lehotu, ktorá by mala byť primeraná lehotám uplatniteľným v rámci Nariadenia, nie podľa vnútroštátneho práva.

Súd je na tento úkon povinný použiť tlačivo B (príloha II Nariadenia). Práve znenie tlačiva B je v tomto ohľade nejasné, totiž súd obmedzuje pri jeho vyplňaní iba na určenie spôsobu opravy alebo doplnenie tlačiva návrhu⁴⁷, nie na pripojenie externého dokumentu, napr. dôkazu. Táto skutočnosť samotná však podľa môjho

⁴⁶ KRAMER, XANDRA, E.: Small claim, simple recovery? The European small claims procedure and its implementation in the Member States. *ERA Forum* (2011), č. 12, s. 123.

⁴⁷ Pozri formulácie na druhej strane tlačiva B, napr. „doplňte alebo opravte tlačivo“ alebo posledná veta tlačiva. „Uvedeným spôsobom je potrebné doplniť a/alebo opraviť tieto oddiely tlačiva“.

názoru nemôže obmedziť možnosti súdu podľa čl. 4 ods. 1 nariadenia a jednoducho v samotnom tlačive napriek inštrukciám v ňom uvedeným zadá povinnosť navrhovateľovi predložiť samostatnú listinu, dôkaz a pod.

Naviac Nariadenie v samostatnom článku 9 upravuje otázky možnosti a spôsobu vykonávania dôkazov. Je legitímna otázka, či sa ustanovenia čl. 9 vzťahujú aj na „predloženie“ dôkazov navrhovateľom, resp. až ich „vykonávanie“ zo strany súdu v ďalšom priebehu konania, najmä po obrane odporcu. Zo systematického i logického výkladu čl. 9 Nariadenia usudzujem, že tento sa vzťahuje na súd aj v okamihu jeho úkonu podľa čl. 4 ods. 4 a na vyžiadanie doplnenia a/alebo opravy tlačiva, resp. predloženia dôkazov k návrhu.

Ustanovenia čl. 4 ods. 1 nariadenia však naviac uvádza základnú podmienku možnosti vyžiadania samotných dôkazov, ale aj opravy či doplnenia tlačiva, a tým je predbežné posúdenie návrhu súdom a jeho vyhodnotenie s ohľadom na to, či sa *„pohľadávka nezdá byť zjavne neopodstatnená alebo návrh neprípustný“*. Následne: *„Ak sa pohľadávka zdá zjavne neopodstatnená alebo návrh neprípustný alebo ak navrhovateľ tlačivo návrhu na uplatnenie pohľadávky nedoplnil alebo neopravil v rámci určenej lehoty, návrh sa zamietne“*.

Môže teda súd zamietnuť návrh z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti alebo neprípustnosti po tom, čo navrhovateľa vyzval tlačivom B na doplnenie/opravu a tento návrh doplnil/opravil, alebo inak odstránil pochybnosti o „neúplnosti“ návrhu?

5. Osobitný prípad kontradiktórnosti konania – prípad C-328/14, CD Consulting v. pani Pančurová (CD Consulting II)

Kontradiktórnosť európskeho konania s nízkou hodnotou sporu a možnosť súdom žiadať od navrhovateľa predkladanie dôkazov a ex offio preskúmať aj prípadne nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách, z ktorých vznikajú pohľadávky a to v rôznych štádiách konania podľa Nariadenia, sú otázky aktuálne a z pohľadu rozhodovacej praxe súdov SR aj kontroverzné (rozumej rôzne súdy, rôzny postup a rôzne rozhodnutia).

Nemožno nespomenúť konkrétny príklad a spor, ktorý navyše mal možnosť posúdiť aj z tohto pohľadu Súdny dvor a ktorý nakoniec nebol rozhodnutý.

Uviedol som, že niekedy okolo roku 2010 až 2012 súdy Slovenskej republiky postupne v kontexte judikatúry Súdneho dvora (najmä po vynesení rozsudku Súdneho dvora vo veci C-40/08 Asturcom⁴⁸, ktorý bol pravdepodobne rozhodujúcim spúšťačom) dospeli k názoru, že v rámci spotrebiteľských úverov alebo pôžičiek sú úroky z istiny, úroky z omeškania, zmluvné pokuty a rôzne zabezpečovacie inštitúty neprijateľné/nekalé podmienky v zmysle smernice 93/13 a že neprijateľným je tiež iný, než „štátny“ spôsob rozhodovania spotrebiteľských sporov. Konzekventne niekoľko tisíc pohľadávok (resp. už aj samotných exekučných titulov v podobe rozhodcovských rozsudkov alebo notárskych zápisníc) sa stalo nevymáhateľných či nevymožiteľných, pričom veritelia skúšali viaceré pokusy cez súdne a/alebo exekučné konania.

Bez nutnosti poukazovať na konkrétne rozhodnutia je skutočnosťou, že preskúmanie neprijateľnosti zmluvných podmienok sa stalo automatické a formálne, bez rozlišovania, či určite „vysoké“ percento z požičanej sumy v spotrebiteľskej zmluve je odplata za úver (úrok) alebo je ide o sankciu (zmluvná pokuta), nehovoriac o preskúmaní okolností týchto sporov (v podstatnej časti z nich spotrebiteľ nezaplatil ani minimálnu časť z istiny).

Množstvo z týchto pohľadávok (zmlúv) bolo navyše zabezpečených zmenkami, ktoré právne predpisy v rámci spotrebiteľských úverov nezakazovali vôbec, resp. neskôr umožňovali použiť zmenku zabezpečovaciu. Po neúspešnom vymáhaní pohľadávok v rámci súdnych či exekučných konaní (judikovaných napr. rozhodcovskými súdmi), využil veriteľ následne svoje právo prevodu zmenky na zahraničný subjekt (so sídlom napr. v Českej republike). Následne si tento zahraničný subjekt uplatňuje práva zo zmenky v rámci európskeho konania s nízkou hodnotou sporu.

Dňa 28.3. 2013 podal navrhovateľ CD Consulting na Okresnom súde Humenné návrh na začatie európskeho konania s nízkou hodnotou sporu. V konaní si uplatňuje pohľadávku zo zmenky,

⁴⁸ Rozsudok Súdneho dvora zo 6. októbra 2009, C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones SL proti Cristina Rodríguez Nogueira.

ktorú v tlačive nielen „opísal“, ale k návrhu priložil aj jej originál. Okresný súd bez toho, aby predbežne posúdil pohľadávku ako zjavne neopodstatnenú alebo návrh neprípustný, požiadal navrhovateľa prostredníctvom tlačiva B o doplnenie návrhu aj o ďalšie dôkazy, najmä požadujúc zmluvu, z ktorej zmenka vznikla. Konkrétne Okresný súd Humenné uviedol v spodnej časti tlačiva: „*V oddiele 8.1. je potrebné zaslať súdu: Podľa smernice rady č. 93/13/EHS z 5.4. 1993 je súd povinný z úradnej povinnosti skúmať v každom konaní, či sa nejedná o spotrebiteľský právny vzťah a to za účelom zabezpečenia právnej ochrany spotrebiteľa. Z tohto dôvodu je potrebné, aby ste súdu uviedli konkrétny právny titul, na základe ktorého bola zmenka vystavená a vyplnená (zmluva alebo iný právny titul) s uvedením prvotného právneho vzťahu medzi pôvodnými účastníkmi konania. Len tak môže súd zistiť, či sa jedná o spotrebiteľský alebo iný právny vzťah a teda aké právo sa má na daný spor použiť, pričom to má význam aj na určenie miestnej a vecnej príslušnosti súdu. V oddiele 8.2.1. je potrebné zaslať súdu: Podľa smernice rady č. 93/13/EHS z 5.4. 1993 je súd povinný z úradnej povinnosti skúmať v každom konaní, či sa nejedná o spotrebiteľský právny vzťah a to za účelom zabezpečenia právnej ochrany spotrebiteľa. Z tohto dôvodu je potrebné, aby ste vzhľadom na vyššie uvedené zaslali súdu ako prílohu návrhu aj právny titul na základe ktorého bola zmenka vystavená a vyplnená (zmluva alebo iný právny titul).*“

Na túto výzvu súdu navrhovateľ reagoval tvrdením, že všetky náležitosti riadne podaného návrhu v súlade s čl. 4 a prílohou č. 1 Nariadenia splnil, súd disponuje všetkými informáciami potrebnými na vydanie rozhodnutia (obdobne aj podľa vnútroštátneho práva) a požadované informácie ani nemá k dispozícii. Navyše podľa navrhovateľa súd neuviedol v čom podľa neho „*nie sú informácie, ktoré poskytol dostatočne jasné alebo primerané, alebo prečo nie je tlačivo I návrhu správne vyplnené*“.

Po tejto odpovedi navrhovateľa súd návrh zamietol z dôvodu, že žalobca napriek výzve nepredložil zmluvu, z ktorej zmenka vznikla (čl. 4 ods. 4 nariadenia, posledná veta). Je potrebné dodať, že žalovaný ani nemá tušenie o začatí a priebehu konania podľa Nariadenia, keďže odporcovi sa v tomto štádiu nedoručuje ani tlačivo A – Návrh na uplatnenie pohľadávky zo strany navrhovateľa,

ani tlačivo B – Výzva na odstránenie nedostatkov, ani odpoveď navrhovateľa a ani rozhodnutie súdu o zamietnutí Návrhu⁴⁹.

Odvolací Krajský súd v Prešove následne bez vypočutia navrhovateľa, či (opätovného) vyžiadania, resp. zdôvodnenia potreby ďalšieho doplnenia dôkazov, vypočutia odporcu, odvolacie konanie prerušil a podal prejudiciálnu otázku, ktorá bola vedená v rámci konania C-328/14, CD Consulting proti pani Pančurovej a iným (zastavená Súdny dvorom pre späťvzatie návrhu dňa 17. júna 2015).⁵⁰

Na okraj možno uviesť, že odporkyňa v hlavnom konaní pani Pančurová (a ďalších 20 odporcov, viď nižšie) sa stala zrejme prvou účastníčkou, ktorá nemala vedomosť nielen o prvostupňovom, odvolacom, ale ani o prejudiciálnom konaní na Súdnom dvore, a to z dôvodu postupu samotných súdov. Je pravdaže otázne, či sporné konanie je vôbec kontradiktórne⁵¹, keďže ide navyše o jednu z najdôležitejších zásad európskeho konania z nízkou hodnotou sporu, a tiež ide o jednu z podmienok predkladania prejudiciálnej otázky podľa čl. 267 ZFEÚ.

Navyše sa zdá, že tak okresný, ako aj odvolací súd mali od navrhovateľa k dispozícii všetky dôkazy na rozhodnutie o pohľadávke. Je otázne, či ich úmysel požadovať od navrhovateľa „*prílohu návrhu aj právny titul na základe ktorého bola zmenka vystavená a vyplnená*“, nie je v rozpore s čl. 12 ods. 1 Nariadenia (zákaz právneho posúdenia pohľadávky navrhovateľom), resp. či nie je logické, že okolnosti vystavenia zmenky nemal možnosť objasniť odporca, keďže týmito informáciami skutočne nemusí disponovať súčasný navrhovateľ, ktorý nebol účastníkom pôvodného právneho vzťahu. Nakoniec je možné konštatovať, že oba sudy mali presné informácie na základe čoho zmenka vznikla a všetky dôkazy vrátane zmlúv sa nachádzali napr. v exekučných spisoch na týchto súdoch. Toto konštatovanie navyše podporuje znenie prejudiciálnej otázky (resp. jej odôvodnenie samotným KS PO), ktoré

⁴⁹ Pozri rozhodnutie Okresného súdu Humenné z 27.6. 2013, sp.zn. 12C/105/2013, s. 8, ôsmy odstavec.

⁵⁰ Išlo o tzv. kauzu CD Consulting II, keďže rovnakú otázku položil Krajský súd v prvom prípade CD Consulting I, alebo veci C-558/13, Marián Vasko.

⁵¹ Pozri rozsudok Súdneho dvora 70/77, Simmenthal, 28.6.1978, Zb. s. 1453, body 10 a 11; C-10/92, Balocchi, 20.10.1993, Zb. s. I-5105, body 13 a 14; C-332, 333 a 335/92, Eurico Italia, 3.3.1994, Zb. s. I-711, bod 11.

obsahuje zmienku o neuvedení RPMN v zmluve o spotrebiteľskom úvere. Súd teda majú informáciu nielen o spotrebiteľskej povahy pôvodnej zmluvy, ale majú túto zmluvu aj k dispozícii.

Z hľadiska dokazovania je v konaní podľa Nariadenia konečne nutné zaujať postoj k otázke, či v rámci európskeho konania s nízkou hodnotou sporu, môže súd rozhodujúci o právach z indosovanej zmenky, preskúmať zmluvu a kauzu právneho vzťahu a prípadnú nekalú povahu zmluvnej podmienky. Krajský súd v Prešove tvrdí, že tomuto preskúmaniu bráni ustanovenie § 17 zmenkového a šekového zákona č. 191/1950 Sb. v znení neskorších predpisov („*Kto je žalovaný zo zmenky, nemôže robiť majiteľovi námietky, ktoré sa zakladajú na jeho vlastných vzťahoch k vystaviteľovi alebo k predošlým majiteľom, okrem ak majiteľ pri nadobúdaní zmenky konal vedome na škodu dlžníka*“).

Ak by však prvostupňový aj odvolací súd postupovali podľa aplikovateľného procesného predpisu, ktorým je Nariadenie a podľa čl. 5 ods. 2 Nariadenia by doručili návrh žalovanému, nebránili by mu podať akékoľvek námietky voči návrhu postupom podľa čl. 5 ods. 3 alebo 5 Nariadenia. Domnievam sa, že samotné Nariadenie umožňuje postupom podľa ustanovení čl. 4, 5, 7, 8 a 9 vznášať akékoľvek námietky odporcom a najmä v štádiu začatia konania podľa čl. 4 Nariadenia nie je dôvod uvažovať hypoteticky o aplikácii § 17 zmenkového a šekového zákona.

Domnievame sa, že možnosť ex officio ochrany spotrebiteľa tzn. skúmania nekalej zmluvnej podmienky je v európskom konaní s nízkou hodnotou sporu v zásade vylúčená v zmysle čl. 7 ods. 3 Nariadenia v prípade takého obligatórneho postupu súdu, kedy tento doručí návrh odporcovi (čl. 5 ods. 2 Nariadenia) a odporca žiadne vyjadrenie k návrhu podľa čl. 5 ods. 3 alebo 5 Nariadenia súdu neposkytne. Súd je v takejto situácii povinný vydať rozhodnutie podľa čl. 7 ods. 3 Nariadenia, nemôže ex officio dokazovať ďalšie skutočnosti, prípadne zamietnuť návrh z dôvodu neprípustnosti alebo zjavnej neopodstatnenosti.

Naopak ak sa odporca/spotrebiteľ bráni postupom podľa čl. 5 ods. 3 Nariadenia, nie je dôvod na to, aby súd na akúkoľvek obranu neprihliadol.

6. Medze uplatnenia vnútroštátnych právnych predpisov v rámci v európskeho konania s nízkou hodnotou sporu – medze uplatnenia článku 19 Nariadenia (spájanie konaní a vedľajšie účastníctvo)

Možno konštatovať, že Nariadenie nie je komplexný procesný predpis, ktorý umožní súdu všetky procesné otázky posúdiť podľa jeho ustanovení. Podľa čl. 19 Nariadenia „Pokiaľ toto nariadenie neustanovuje inak, európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu sa riadi procesným právom členského štátu, v ktorom sa konanie vedie.

Nariadenie navyše v 13 bode preambuly odkazuje, že pojmy *„zjavne neopodstatnené v kontexte zamietnutia pohľadávky a neprípustné v kontexte zamietnutia návrhu by sa mali určiť v súlade s vnútroštátnym (zrejme hmotným) právom“*.

Existuje viacero otázok týkajúcich sa najmä rozsahu uplatniteľnosti týchto ustanovení, najmä použiteľnosti vnútroštátnych procesných predpisov podľa čl. 19 Nariadenia. Konkrétne, či je možné použiteľnosť vnútroštátnych procesných predpisov chápať,

- 1) ako samostatných a nezávislých na nariadení, tzn. Nariadenie následnú ich použiteľnosť nijak neobmedzuje, a napr. v konečnom dôsledku je už odvolacie konanie „mimo nariadenia“, alebo
- 2) ako závislých vždy na nariadení, tzn. akýkoľvek procesný úkon súdu alebo účastníkov nikdy „neopustí“ európske konanie s nízkou hodnotou sporu a preto najmä vecný rozsah jeho uplatniteľnosti, ako aj jeho účel a hlavné zásady musí súd vždy dodržať. Možno uviesť, že ide o osobitný prípad eurokonformného výkladu vnútroštátneho práva v súlade s nariadením.

Pre úplnosť tiež dodajme, že existuje aj taký odkaz na vnútroštátne procesné právo podľa Nariadenia, ktoré spadá pod prvý bod, tzn. procesný postup súdu následne „opúšťa“ európske konanie s nízkou hodnotou sporu. Ide o odkaz uvedený v:

- a) čl. 4 ods. 3 Nariadenia: *„Ak pohľadávka nepatrí do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia, súd alebo tribunál o tom informuje navrhovateľa⁵². Ak ju navrhovateľ nevezme späť, súd alebo tri-*

⁵² Toto informovanie navrhovateľa súdom nemá predpísanú „formulárovú“ podobu. V rámci tejto informácie by súd mal napr. navrhovateľa poučiť, že návrh

bunál koná v súlade s príslušným procesným právom uplatniteľným v členskom štáte, v ktorom sa konanie vedie.“ a ešte zreteľnejšie

- b) v čl. 5 ods. 7 Nariadenia: „*Ak protipohľadávka presahuje sumu uvedenú v článku 2 ods. 1, s pohľadávkou ani s protipohľadávkou nemožno pokračovať v európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu, ale postupuje sa v súlade s príslušným procesným právom uplatniteľným v členskom štáte, v ktorom sa konanie vedie*“.

Naznačili sme napríklad otázku ukladania lehôt. Nariadenie upravuje taxatívne lehotu v čl. 5 ods. 2 pre súd, v čl. 5 ods. 3 pre odporcu, v čl. 5 ods. 4 pre súd, v čl. 5 ods. 5 a 6 pre súd, resp. v čl. 5 ods. 6 aj pre navrhovateľa, v čl. 7 pre súd a pod.

Naopak nariadenie neupravuje konkrétnu dĺžku lehoty, len výslovne ukladá povinnosť súdu lehotu určiť v ustanovení čl. 4 ods. 4, alebo analogicky pri vykonávaní dôkazov podľa čl. 9 ods. 2 (napr. nariadenie pojednávania, určenie lehoty na podanie znaleckého posudku a pod.).

Možno si položiť otázku, či pri tomto stanovovaní lehôt nie je súd viazaný účelom a zásadami Nariadenia. To totiž vo viacerých svojich ustanoveniach kladie dôraz na rýchlosť konania (čl. 1, bod 4 a 8 preambuly). Nariadenie pri stanovovaní lehôt sa pohybuje v rozmedzí 14 až 30 dní a to s prihliadnutím na cezhraničné doručovanie. Vzhľadom k „formulárovej komunikácii“ nie je nutné osobitne pripočítavať lehoty spojené s prekladom. Aj z tohto dôvodu bude napr. stanovenie lehoty 6 mesiacov na doplnenie alebo opravu návrhu podľa čl. 4 ods. 4, alebo nariadenie ústneho pojednávania aj v prípade, že sa odporca k návrhu podľa čl. 5 ods. 3 po piatich mesiacoch od doručenia návrhu, zrejme postup súdu obchádzajúci účel Nariadenia a jeho zásadu rýchlosti.

Existujú však aj ďalšie a spornejšie otázky týkajúce rozsahu uplatniteľnosti vnútroštátnych procesných ustanovení podľa čl. 19 Nariadenia. Nariadenie napríklad neupravuje možnosť spájať viaceré konania podľa Nariadenia do jediného alebo inštitút vedľajšieho účastníctva.

ďalej prejedná mimo Nariadenia ako návrh (nárok) podľa svojho občianskeho práva procesného, ak v rámci určenej lehoty nevezme návrh späť.

V praxi súdov Slovenskej republiky sa v súčasnosti objavuje najmä snaha o spájanie viacerých konaní podľa Nariadenia, do jediného európskeho konania s nízkou hodnotou sporu. Aj z už spomenutého konania vedeného na Krajskom súde v Prešove sp. zn. 6 Co 132/2013, resp. citovaného prejudiciálneho konania C-328/14 vyplýva, že odvolací súd spojil 22 iných konaní s konaním 6 Co 132/2013. V jednom európskom konaní s nízkou hodnotou sporu následne:

- i) vystupuje 23 odporcov a
- ii) existuje 23 pohľadávok s rôznou výškou, ktorých hodnota súhrnne niekoľkonásobne presahuje výšku istiny prípustnú Nariadením (2000 EUR⁵³).

K prípustnosti spájania európskych konaní s nízkou hodnotou sporu možno uviesť, že takýto procesný postup súdu nepodporuje cieľ a zásady Nariadenia. Najmä v rámci drobných civilných nárokov totiž dochádza častokrát k uspokojeniu pohľadávky žalobcu počas súdneho konania (čím menší nárok, tým väčšia pravdepodobnosť splatenia pohľadávky), alebo k zmieru medzi žalobcom a žalovaným, alebo k „prepočítaniu“ procesných nákladov narastajúcich s úkonmi súdu a nákladnejším vykonávaním dokazovania a v cezhraničných sporoch najmä s nákladmi na preklad a právne zastupovanie (nielen domácim, ale i zahraničným advokátom).

Ako uvádza bod 7 preambuly nariadenia: „*Pri stanovovaní nákladov na riešenie sporu v rámci európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu by sa mali zohľadňovať zásady jednoduchosti, rýchlosti a proporcionality. Je vhodné, aby sa údaje o uhrádzaných nákladoch zverejňovali a postupy stanovovania týchto nákladov boli transparentné.*“. Navyiac je nutné dodať, že spájanie konaní bez vyjadrenia žalobcu a žalovaného nepodporuje ani zásadu kontradiktórnosti konania podľa Nariadenia.

7. Vylúčenie opravného prostriedku v európskom konaní s nízkou hodnotou sporu

Vzhľadom ku charakteru sporu s nízkou hodnotou, Nariadenie dáva členským štátom právomoc, aby zvážili a určili, či obmedzia

⁵³ Pozri čl. 2 ods. 1 nariadenia.

aplikovateľnosť vnútroštátneho procesného práva vo vzťahu k možnosti napadnúť prvostupňové rozhodnutie opravným prostriedkom. Podľa ust. čl. 17 (Opravný prostriedok): „1. Členské štáty informujú Komisiu o tom, či je na základe ich procesného práva prípustné podať opravný prostriedok proti rozsudku vydanému v európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu a v akých lehotách možno takýto opravný prostriedok podať. Komisia tieto informácie zverejní.“

Slovenská republika následne zaslala vyhlásenie: „Podľa procesného práva Slovenskej republiky bude možné v súlade s čl. 17 nariadenia podať opravný prostriedok odvolanie (§ 201 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku) na „krajské sudy“.

Uvedené znamená, v spojení aj s čl. 25 nariadenia, že členské štáty vrátane SR majú podľa nariadenia možnosť vylúčiť opravný prostriedok voči prvostupňovému rozhodnutiu, ktorý je možné podať na základe O.s.p. vo vzťahu k „vnútroštátnym“ sporom, alebo pri zachovaní možnosti podať opravný prostriedok tiež určiť jediný súd, ktorý bude rozhodovať o tomto opravnom prostriedku.

Medzi niektoré dôvody tohto postupu možno podľa môjho názoru zaradiť:

- nariadenie akcentuje predovšetkým rýchlosť a najmä hospodárnosť konania, preto vylúčenie opravného prostriedku je možné a vítané (proporcionalita a náklady na spravodlivosť),
- nariadenie upravuje osobitný a na vnútroštátnom práve samostatný opravný prostriedok podľa čl. 18 (Minimálne požiadavky na preskúmanie rozsudku), ktorý považujem za dostačujúci. Použitie opravného prostriedku podľa čl. 18 nariadenia („žiadost' o preskúmanie rozsudku“) nie je obmedzené vnútroštátnym právom. V právnej vede síce existujú názory, či v prípade, ak členský štát umožňuje použiť aj opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva (odporcom), má odporca možnosť podať následne aj „druhý“ opravný prostriedok podľa čl. 18 nariadenia. Tento stav nejednoznačnosti nie je žiadúci.

Na základe vyššie uvedeného je možné vylúčiť vnútroštátny opravný prostriedok podľa Nariadenia v európskych konaniach s nízkou hodnotou sporu, keďže nariadenie upravuje samostatný a nezávislý opravný prostriedok, resp. umožňuje členským štá-

tom, aby použitie vnútroštátneho opravného prostriedku obmedzili (napr. v Portugalsku je možné podať opravný prostriedok, ale len na základe dôvodov, kt. sú upravené v dovolaní a pod.).

Opäť sa domnievam, že nie je nutné ani doplniť O.s.p. a postačí iba vyhlásenie SR o nepripustení odvolania, keďže ani účinné znenie O.s.p. neobsahuje žiadne osobitné ustanovenie v tomto smere (viď čl. 17 nariadenia: „*Členské štáty informujú Komisiu o tom, či je na základe ich procesného práva prípustné podať opravný prostriedok proti rozsudku vydanému v európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu*“). Ak teda postačilo vyhlásenie o pripustení opravného prostriedku ako pravidlo „*podľa procesného práva*“, postačí zrejme aj vyhlásenie na jeho obmedzenie.

Záver

V 80-tych rokoch 20. storočia dochádza v Európskej únii k harmonizácii hmotného zmluvného práva. Úprava ochrany spotrebiteľa je založená predovšetkým na smernicovom práve, ktoré ukladá povinnosť minimálnej harmonizácie.⁵⁴ Následne ochrana spotrebiteľa zakotvená najmä smernicou 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách⁵⁵ sa prostredníctvom judikatúry Súdneho dvora dostala do situácie, ktorá vnútroštátnym súdom uľahčuje a zároveň aj sťažuje použitie vnútroštátnych procesných inštitútov.

Možno zhrnúť, že procesné zásady ochrany spotrebiteľa môžu narážať aj na zaujímavú konfrontáciu s únieovými procesnými pravidlami, napríklad tými stanovenými v európskom konaní s nízkou hodnotou sporu.

Súčasná aplikačná prax slovenských súdov podľa môjho názoru len potvrdzuje, že zásada súdnej ochrany spotrebiteľa ex officio nie je udržateľná nielen vo vnútroštátnom kontexte, ale aj v procesnom rámci podľa nariadenia č. 861/2007.

⁵⁴ KYSELOVSKÁ, T.: *Institut zrušení rozhodčího nálezu z pohledu ochrany spotřebitele a judikatury Soudního dvora Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 37.

⁵⁵ U.v. L 95, s. 29 a nasl., 21.04.1993.